SOTE-RATKAISU

Uusi sote-malli mullistaa alueellisen päätöksenteon

Palveluista päättävät jatkossa alueiden valtuustot.

Hallitus sopi lauantaina aamuyöllä, että Suomeen perustetaan 18 itsehallintoaluetta ja että sosiaali- ja terveyspalveluita (sote) järjestää jatkossa 15 aluetta.

Sote-alueiden määrä voi hallituksen sopimuksen mukaan kuitenkin vielä vähentyä joko vapaaehtoisesti tai velvoitteella, elleivät alueet kykene järjestämään riittäviä palveluja.

Kolme itsehallintoaluetta järjestää siis sote-palvelunsa jonkun muun kanssa.

Pääministeri **Juha Sipilä** (kesk.) kiisti päätökset siitä, että Kainuu, Keski-Pohjanmaa ja Etelä-Savo jäisivät ilman omaa sote-aluetta.

Kainuu sote-kuntayhtymän toimitusjohtaja **Maire Ahopelto** pitää omaa sote-aluetta perusteltuna pitkien välimatkojen ja asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien vuoksi.

Valta pois kunnilta

Kuntien velvoite järjestää sosiaali- ja terveyspalveluita loppuu joka tapauksessa kokonaan. Jatkossa palveluiden sijainnista ja laajuudesta päättävät itsehallintoalueiden valtuustot.

Siksi sote-riitelyn taustalla oli kysymys vallasta: keskusta on vahva maakunnissa ja kokoomus kaupungeissa, ja kumpikin halusi mallin, jossa saa tukevan aseman uusilla alueilla.

Kysymys on isosta mullistuksesta päätöksenteossa sekä vallan siirrosta kunnilta maakunnille, joita kutsutaan jatkossa itsehallintoalueiksi.

Niille saattaa siirtyä esimerkiksi kuuden aluehallintovirasto, 15 elyn tehtävät ja lisäksi koulutusta ja pelastustoimi.

Sote-uudistuksen projektijohtaja, alivaltiosihteeri **Tuomas Pöysti** sanoi lauantaina, että uusien itsehallintoalueiden toiminta ja tehtävät täsmentyvät vasta lain jatkovalmistelussa.

Myös aluerajoja mietitään, sillä nykyisten maakuntien ja sairaanhoitopiirien rajat eivät käy yksiin.

Lausuntokierros kunnille tästä asiasta alkaa jo tällä viikolla.

Käytännössä uudistus tarkoittanee, että nykyisistä 20 sairaanhoitopiiristä karsitaan viisi.

Todennäköisimmin yhdistyvät Länsipohja ja Lappi, Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu, Vaasa ja Keski-Pohjanmaa, Etelä- ja Itä-Savo sekä Kymi ja Etelä-Karjala.

Hoitopaikan voi valita

Alueiden määrän lisäksi hallitus päätti säätää valinnanvapauslainsäädännön, jonka nojalla kansalainen voi valita palveluita julkiselta, yksityiseltä tai kolmannen sektorin tuottajalta.

Potilas voi jatkossa mennä terveyskeskuksen sijasta esimerkiksi yksityiselle lääkärille. Jotta kustannukset eivät riistäydy, sote-alueen pitänee määritellä maksuille hintarajat.

Valinnanvapaudessa mallia vilkuillaan Ruotsista ja tavoitellaan Pöystin mukaan tehokkuutta, kun myös julkiset toimijat kilpailevat keskenään.

Kokoomuksen puheenjohtaja **Alexander Stubb** ilmoitti olevansa tyytyväinen sote-ratkaisuun juuri valinnanvapauden osalta, eikä se hänenen mukaansa tarkoita palveluiden yksityistämistä.

Sipilä uskoo hallituksen vahvistuvan

Lauantaiaamun sote-sopua edelsi lihava riita ja hallituksen hoippuminen kaatumisen partaalla.

Keskusta piti kiinni isosta sote-alueiden määrästä ja kokoomus enintään 12 alueesta. Perussuomalaiset peesasivat keskustaa.

Päätöksen jälkeen Sipilä uskoi kiistan vahvistavan hallitusta.

Tuoreeltaan hän oli arvioinut hallituksen luottamuksen kärsineen ja pudotti itseltään tyylipisteitä prosesson hoitamisessa. Sipilä uhkasi hallitusta torstaina jopa erolla.

Perussuomalaisten puheenjohtaja **Timo Soinin** mukaan hallituspuolueiden välinen luottamus on rakennettava uudelleen.

EIJA MANSIKKAMÄKI

TEHTÄVIEN SIIRTO

Sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät kunnilta 15 alueelle

Hallitus sopi sosiaali- ja terveydenhuollon (sote) uudistamisesta lauantaina.
Itsehallintoalueita perustetaan 18. Niille on kaavailtu valtionhallinnon tehtäviä, omia vaaleja ja myös omaa verotusoikeutta selvitetään.
Sote-palveluita järjestää nyt noin 200 toimijaa, jatkossa 15 aluetta. Kolmen itsehallinto-alueen sote-palvelut liitetään naapuriin.
Itsehallinto- ja sote-aluejaon pohjana toimii maakuntajako. Maakuntia on manner-Suomessa nykyisin 18.
Kunnilta otetaan sote-järjestämisvastuu pois. Myöskään rahoitus ei kierrä kuntien kautta, vaan tulee valtiolta ja/tai itsehallintoalueiden keräämistä veroista.
Tavoite on katkeamaton palveluketju peruspalveluista erikoissairaanhoitoon sekä sosiaalitoimessa että terveydenhuollossa.
Laajan päivystyksen sairaaloita tulee olemaan 12, suppeampia enemmän.
Valtiolle vastuu viiden yliopistollisen keskussairaalan eli ervan toiminnoista.
Myös hankintoja, tukitoimintoja ja muun muassa tietojärjestelmiä uudistetaan julkisen ja yksityisen puolen käyttöön.
Lakiehdotukset lausuntokierrokselle keväällä, eduskuntaan lokakuussa 2016 ja uudistus astuisi voimaan vuoden 2019 alusta.
Hallitus on luvannut kertoa uudistuksen yksityiskohdista tänään maanantaina.

SANOTTUA

”Sote-päätös on perustavanlaatuinen suomalaisen yhteiskunnan toimintaan sekä jokaisen kansalaisen peruspalveluihin kuuluva asia. Siksi asia on saatava parlamentaariseen käsittelyyn mahdollisimman nopeasti, vähintäänkin pääministerin ilmoituksen muodossa ja mieluiten jo alkavalla viikolla. Nyt on mahdotonta arvioida, miten nyt luotu uusi hallintotaso säästäisi kestävyysvajeesta luvatut kolme miljardia.”
Antti Lindtman,
SDP:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja

Hallintohimmeleiden purkamisen sijaan hallitus loi kaksi uutta hallintoporrasta.
Jyrki Kasvi,
kansanedustaja (vihr.)

Todella pettynyt. Miten voi olla mahdollista, että keskusta nyt myi julkiset palvelumme yksityisille firmoille sote-alueiden määrällä? Ja miksi ihmeessä perussuomalaiset ovat suostuneet tähän? Miten mallissa on huolehdittu siitä, että yksityiset palveluntuottajat maksavat veronsa Suomeen? Miten estetään palveluiden keskittyminen rikkaille alueille? Miten taataan tasavertaiset palvelut kansalaisille?
Aino-Kaisa Pekonen
Vasemmistoliiton
eduskuntaryhmän puheenjohtaja

Myönteistä on niin sanottu takaportti eli jos sote-alueet eivät täytä niille annettuja kriteerejä, niiden määrää voidaan vähentää. Toiveena oli 4–5 tai enintään 12:ta sote-aluetta, mutta 15:kin on parempi kuin 18 ja askel oikeaan suuntaan. ”Mitä tämä 18 itsehallinto-aluetta käytännössä merkitsee, sitä en osaa vielä arvioida.”
Juhani Eskola
Terveyden- ja hyvinvoinnin
laitoksen pääjohtaja

Valinnanvapauden lisäämisellä voi olla myönteisiä yritysvaikutuksia ja uudistuksen myötä voi syntyä lisää esimerkiksi yksityisiä neuvoloita. Valinnanvapaus lisääntyy kuitenkin vain siellä, missä on paljon palveluiden tuottajia.
Tarja Myllärinen,
Kuntaliiton sote-asioiden johtaja

Sote ratkaistiin asiantuntijoita kuulematta ja aluehallinnon ehdoilla. Alueiden määrä jäi liian suureksi, jotta uudistuksen tavoitteet kansalaisten yhdenvertaisista laadukkaista palveluista, terveyserojen kaventamisesta ja kustannustehokkuudesta voitaisiin saavuttaa. Vähempi aluemäärä olisi turvannut järkevän työnjaon ja estänyt alueiden välisen kilpailun.
Rauno Vesivalo,
Tehyn puheenjohtaja

Henkilöstöä koskevat vaikutusarvioinnit tehtävä ennen lopullista päätöksentekoa, tietoa muutoksista jaettava nopeasti ja työnantajavaihdokset liikkeen luovutuksena. Itsehallintoalueiden palvelukseen siirtyvien henkilöiden palvelussuhteen ehtoja ei saa heikentää. Huolena 15 alueen kilpavarustelu sekä yksityisten palvelujen laajentuminen, keskittyminen suurimpiin kaupunkeihin jisoimmille palveluntuottajille.
STTK,
Toimihenkilöjärjestö

PEKKA FALI

Juha Sipilä rentoutui lauantaina omiensa joukossa. Pyhännällä hän tapasi muun muassa Heikki Kinnusen (vas.) ja Kauko Karhumaan. Taustalla näkyy Teuvo Karppinen.

Keskusta suurin yhdeksässä maakunnassa

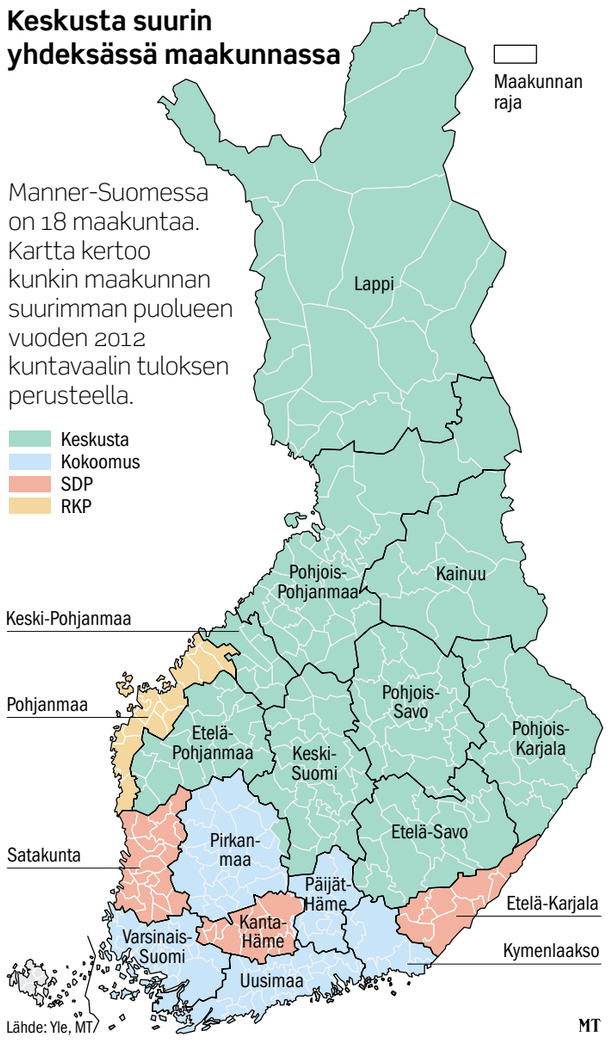

Manner-Suomessa on 18 maakuntaa. Kartta kertoo kunkin maakunnan suurimman puolueen vuoden 2012 kuntavaalin tuloksen perusteella.

Lähde: Yle, MT MT

Sipilä: Alueiden määrä voi vielä vähentyä

PYHÄNTÄ (MT)
15 sote-aluetta on pääministeri **Juha Sipilän** (kesk.) mukaan enimmäismäärä. Jos jokin alue ei pysty itse tarjoamaan riittäviä sosiaali- ja terveyspalveluja, alueita voidaan vuosien varrella yhdistää.

”Sote-ratkaisussa on mekanismi, missä alueiden määrä voi vähentyä joko vapaaehtoisesti alueiden välisellä sopimuksella tai erikseen säädettävien kriisikriteereiden toteutuessa valtioneuvoston päätöksellä”, Sipilä kertoi MT:lle lauantaina Pyhännällä.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuu on 18 itsehallintoalueella.

”Itsehallintoalueille tulee omat vaalit ja aluehallintotehtäviä”, Sipilä totesi.

Hän ei vielä tarkentanut, mitkä tehtävät esimerkiksi elykeskuksilta ja aluehallintovirastoilta siirtyvät itsehallintoalueille.

Sipilä kertoi, ettei ole ikinä ollut tekemässä näin isoa uudistusta.

”Olen ratkaisuun erittäin tyytyväinen.”

Blogissaan Sipilä kiittää hallituskumppaneitaan **Alexander Stubbia** (kok.) ja **Timo Soinia** (ps.).

”Teitte työtä monimutkaisen ja vaikean kokonaisuuden eteen upeasti ja ratkaisuhakuisesti. Kiitän myös kunkin puolueen vastuuministereitä, omaa joukkuettani sekä uupumattomasti asiaa valmistelleita virkamiehiä.”

Sipilä esiintyi lauantaina yritysvierailulla helpottuneena ja hyväntuulisena, vaikka yönet olivat jääneet kahtena edellisenä yönä kahteen tuntiin.

SUVI NIEMI

KOMMENTTI

Kokoomus köyhän asialla

Kokoomuksen puheenjohtaja **Alexander Stubb** hehkutti sote-sopua sanomalle, että kohta kenenkään ei enää tarvitse jonottaa lääkärille.

Puolue sai survottua pakettiin pykälän, jonka mukaan asiakas saa valita meneekö yksityiseen vai julkiseen lääkäriin. Sote-alue maksaa viulut.

Vasemmisto hermostui, ja väitti että se lisää eroja köyhien ja rikkaiden terveydenhuollossa.

Syytöstä on vaikea uskoa. Nykyisin rikkaat ja työterveyshuollon piirissä olevat käyttävät jo yksityisiä palveluita.

Kokoomuksen ansiosta köyhätkin pääsevät palvelusetelliä vilauttamalla Mehiläisen ja Terveystalon hellään huomaan.

Täytyy toivoa, että sote-alueet ovat hyviä kilpailuttamaan.

Nykyisillä taksoilla yksityislääkärillä ramppaaminen ei ainakaan vähennä terveydenhuollon menoja.

Mieleen palautuu väkisinkin kokoomuksen edellinen kuningasajatus sairaanhoitajien palkkojen korottamisesta, joka räjäytti terveydenhuollon menot.

Tärkeintä on kuitenkin, että kaikki pääsevät jonottamatta lääkäriin. Vaikka sitten velkarahalla.

NIKLAS HOLMBERG

UUTISTAUSTA

Sote on vain sivujuonne

» Tuleeko maakuntien sisälle vaalipiirejä? Muodostetaanko maakuntahallitukset parlamentaarisesti, jolloin maakunnissa olisi myös oppositio?

Kävikö hallitus hajoamisen partaalla pelkästään sote-alueiden määrän vuoksi?

Kyllä, mutta taustalla on paljon enemmän, kuin terveydenhuollon järjestäminen tai puolueiden luottamuspaikkojen määrä.

Keskustan ryhmänvetäjä **Matti Vanhanen** sanoi perjantaina, että jos maakuntahallinto ei toteudu nyt, se ei toteudu koskaan. Se kuvaa, kuinka suuri periaatteellinen kysymys maakuntien itsehallinto keskustalle on.

Sote on vain osa sitä. Isompi asia on valtion aluehallinnon kohtalo. Jos kaikki valtion nykyiset alueelliset tehtävät siirrettäisiin maakunnille, ne alkaisivat muistuttaa osavaltioita.

Kohtalon ivaa on siinä, että keskusta runttasi maakuntahallinnon läpi ruotsalaisuuden päivänä, jota vietetään kuningas **Kustaa II Aadolfin** kuolinpäivän muistoksi.

Juuri Kustaa II Aadolf rakensi Suomeen valtiojohtoisen keskushallinnon ja päätti korvata maakuntien miesten pyörittämät linnalääninhallituksilla, joiden perillisiä avit ja elykeskukset ovat.

Rahoituksesta luvassa suurin kiista

Toistaiseksi emme tiedä, mitä hallituspuolueiden puheenjohtajat ovat sopineet muusta kuin sotesta. Olisi erikoista, jos mistään muusta ei olisi sovittu. Tuskin **Juha Sipilä** (kesk.) haluaa uutta hallituskriisiä heti seuraavan mutkan jälkeen.

Suurin riita tulee rahoituksesta. Perustuslain kannalta selkeintä olisi, että maakunnat saisivat verotusoikeuden. Sen lisäksi tarvittaisiin valtionosuusjärjestelmä, joka tasaisi rikkaiden ja köyhien maakuntien välisiä eroja. Maakuntaveroista voisi kuitenkin tulla uusi veronkorotusautomaatti, mikä olisi porvarihallituksen ideologiaa vastaan.

Jos maakunnat taas saisivat rahansa valtiolta, niiden itsehallinto olisi tosiasiassa heikko. Nykyisten kuntaverojen korvaaminen valtionveroilla merkitsisi käytännössä kuntien veroäyrien tasaamista.

Se tarkoittaisi korkeampia veroja varakkaissa kaupungeissa ja matalampia veroja köyhissä maaseutukunnissa.

”Maakuntaministereistä” päätoimisia?

Maakuntaitsehallinnon tiellä on vielä monta mutkaa. Perustuslaki puhuu vain kuntien itsehallinnosta, maakuntia ei mainita siinä lainkaan. Jos lakipohja saadaankin kuntoon, nykyisten kuntayhtymien purkaminen on valtava urakka. Mielenkiintoista on myös mitä tapahtuu niiden ja kuntien omistamille kiinteistöille.

Maakuntavaalien järjestäminen on oma haasteensa.

Tuleeko maakuntien sisälle vaalipiirejä? Muodostetaanko maakuntahallitukset parlamentaarisesti, jolloin maakunnissa olisi myös oppositio, vai suhteellisesti, kuten kunnissa nykyisin tehdään. Ovatko ”maakuntaministerit” luottamushenkilöitä vai täyspäiväisiä poliitikkoja?

Päinvastaisista väitteistä huolimatta erilaisten poliittisten luottamuspaikkojen määrä ei kasva, vaan vähenee.

Nykyisin omat valtuustot ja hallitukset ovat maakuntien liitoissa, sairaanhoitopiireissä, erityishuoltopiireissä, koulutuskuntayhtymissä ja noin parissakymmenessä sote-kuntayhtymässä. Näiden päälle on aluepelastuslautakuntia ja valtava joukko erilaisia kuntayhtymiä jätehuollosta joukkoliikenteeseen ja lastensuojeluun.

Käykö kuin suuren kuntauudistuksen?

Hallitus on haukannut melkoisen palan sote- ja aluehallintouudistuksessaan. Mieleen tulee edellisen hallituksen suuri kuntauudistus.

Toivoa sopii, että tämä projekti onnistuu paremmin.

NIKLAS HOLMBERG
on MT:n uutispäällikkö.
niklas.holmberg@mt1.fi

Ylilääkäri Anu Niemi: Sote mahdollistaa paljon

”Yksi lysti ja ihan sama”, naurahti ylilääkäri ja Pohjois-Karjalan Siun sote -kuntayhtymän ohjaus- ja koordinaatioryhmien sihteeri, ylilääkäri **Anu Niemi** kysymykseen, millaista aluemäärää hän hallitukselta toivoi.

Viime viikot Niemi on kiertänyt kansalaistilaisuuksissa puhumassa siitä, mitä sote käytännössä tarkoittaa, koska Itä-Suomessa on jo saatu aikaiseksi päätös 14 kunnan ja kaupungin yhteisestä yhtymämallista.

Käytäntöön Siun sote astuu vuoden 2017 alussa – kävi valtion päätöksenteossa niin tai näin.

”Työntekijät jatkavat pääasiassa kuten ennenkin, mutta erityisosaamista vaativia toimenpiteitä tekee entistä harvempi”, Niemi konkretisoi sote-uudistuksen vaikutuksia.

Yhden nurmeslaisen hoitajan erityisosaamista esimerkiksi imetysohjauksessa voidaan jatkossa hyödyntää laajemmalla alueella Lieksaa ja muita ympäristökuntia myöten.

”Vaikeita lastensuojelukysymyksiä ratkovat entistä harvemmat, mutta sitäkin pätevämmät henkilöt”, Niemi sanoo.

Hän vakuuttaa, että säästöä syntyy, kun tarjotaan ”entistä oikea-aikaisempaa ja laadukkaampaa palvelua”.

Raja-aitojen purkamisesta Niemi puhuu innostavasti. Jatkossa ei ole enää erikseen perusterveydenhuollon rahaa, erikoissairaanhoidon rahaa ja sosiaalipottia.

LIISA YLI-KETOLA